

MENTEŐE MESLEKİ EĞİTİM MERKEZİ
2020 EKİM AYI UZAKTAN EĞİTİM DERS NOTLARI

ALAN/DAL ADI : GÜZELLİK VE SAÇ BAKIM HİZMETLERİ/ TÜM DALLAR

DERS ADI : DİKSİYON

DERSİN SINIF DÜZEYİ : 12

MODÜL/KAZANIM ADI : GÜZEL KONUŞMA VE SES

KONU : GÜZEL KONUŞMA

KONU TARİHİ ARALIĐI : 21 EYLÜL- 30 EKİM

DERS ÖĞRETMENLERİ : ŐENAY DEMİR

EKİM 2020, MUĐLA

0. DİKSİYON SANATININ ÖNEMİ VE SES

1.1. Diksiyon Sanatının Önemi

İyi, doğru ve güzel konuşma sanatı

Bilgi, tecrübe ve yeteneklerinizi ne kadar etkili ve doğru kullanabiliyorsunuz?

Mesleki ve özel yaşamda kendini iyi ifade edebilmek, yapılan işi iyi ve doğru anlatabilmek, rolünü doğru oynayabilmek başarıyı artırır.

Dinletebilmek, ikna edebilmek, kabul görmek, tercih edilmek ve başarmak isteriz.

Başarmak için ilk adım, doğru ve etkili iletişim kurabilmektir. Bunu sağlayan konuşma becerisidir.

Öyle güzel konuşanlar vardır ki bildikleri konu üzerinde düşündüklerini, duyduklarını düzgün tümceler kurup etkili sözcükler bularak söylerler, dinleyenleri kendilerine hayran bırakırlar. Belki de bu kişiler, bu konuşmalarını aynı güçte yazamazlar ama onlar, Allah vergisi düzgün ve etkili konuşma yeteneğine sahiptirler.

Böyle özel bir yetenek olmasa da diksiyon sanatını öğrenerek gerekli alıştırmaları yaparak anlatıma hazırlık yapmanın tekniklerini edinerek iyi, doğru ve güzel konuşma başarılabilir.

"Herkes düşünme ve konuşma yeteneklerini geliştirebilir."

Bu çalışmalara katılan birey, kişiliğini ve konuşma özelliklerini tanır ve eksikliklerini fark eder. Dil doğaçlamalarıyla kendini geliştirme şansı bulur. Atölye çalışmalarında kendi konuşma özelliklerine uygun, kendine özgü iletişim becerilerini profesyonel teknikler ve ipuçları ile geliştirir. Günlük yaşamında kendini söz söyleme sanatına hazırlayabilmek için çaba harcamayı öğrenir. Herhangi bir konuyu, bir olayı, bir işi düşünüp zihninde planlayarak düzgün tümceler ile anlatmak için alıştırmalar yapar. Anlatımdan özgüveni geliştirmek için kendi kendine hazırlıklar yapmayı öğrenir.

Konuşmacı, önce kendi fikirlerini düzenlememişse dinleyicilerin üzerinde egemen olup onları arkasından sürükleyemez.

Bu modülle kendi fikirlerinizi düzenleyip toplum içinde saygın ve etkileyici bir konuşmacı olmanın yollarını öğreneceksiniz.

1.1.1. Dil ve Diksiyon

Latince’de “dictio” ve “distus” sözcüklerinden Fransızca’ya “diction” olarak geçmiş olan bu kelime, Fransızca’dan da dilimize söylendiği gibi “diksiyon” olarak alınmıştır.

Bu kelimenin Latince anlamı “söz söylerken sözcüklerin seçilip düzenlenerek düşünceleri kolaylıkla anlatma tarzı” dır.

İnsanları hayvanlardan ayıran en yüce nitelik düşünerek düzgün ve anlamlı konuşmaktır. İnsan, sosyal bir varlıktır ve hayatını devam ettirmesi için diğer insanlarla iletişim kurmak zorundadır. İnsanlarla iletişim kurabilmek, duygu düşünce ve isteklerini

ifade etmek için kullanabileceği en önemli araç ise “dil”dir. İşte bu unsur konuşmanın da dinamiğini oluşturmaktadır.

Herhangi bir dili konuşmak yalnızca o dil hakkında birtakım temel bilgilere sahip olmak, dilin kelime kadrosunu öğrenmek ve iletişim kurmaktan ibaret değildir. Dilin doğru ve güzel kullanılması da önemlidir. Dilin seslerini doğru telaffuz edebilmek ve kelimeleri doğru seçerek yerinde kullanabilmek de ayrı bir sanattır.

İşte bu nedenle de “söz söyleme sanatı” ilk çağlardan beri toplumlar arasında bir meslek hâline gelmiştir.

Kuşkusuz konuşmayı oluşturan ses, dilin doğmasında temel elemandır. İnsan düşünce, duygu ve coşkularını kendi vücudunda bulunan ses yardımıyla söze dönüştürerek başkalarına anlatabilir. Ancak bu söze dönüştürme eylemi doğal yollarla gerçekleşmez. Nasıl ki bir müzik aletini çalmak için nota ile o aletin üzerinde çalışıp çaba harcamak gerekirse toplum karşısında söz söylemeyi öğrenmek için de önce metinler üzerinde çalışıp emek vermek gerekir.

Toplum olarak daha güzel bir Türkçe konuşabilmek için gösterilen birbirinden güzel çaba ve arayışlar, diksiyona olan ilgi ve ihtiyacın boyutlarını değiştirmiş ve geliştirmiştir.

Topluluk karşısında başarılı bir şekilde söz söylemek, güçlüklerle hatta başarısızlıklarla karşılaşıldığında bile ümitsizliğe düşmemek takdir edilmesi gereken bir niteliktir. Profesyonel ve saygın olmak isteyen her meslek sahibinin diksiyon pratiği yapmaya ihtiyacı vardır. Onlar bu işin kolayına kaçarlarsa hataya düşerler. Böylece vermek istedikleri mesajlarda yeterince başarılı olamazlar.

Konuşurken yapılan ifade yanlışlıkları büyük oranda diksiyon derslerine başladıktan sonra fark edilir.

Bir sanat olan “güzel konuşma” ya çalışmayı yani diksiyon egzersizleri yapmayı, kimi insanlar bir özentî ya da bir fazlalık sayarlar. Diksiyon egzersizleri başlangıçta size ve çevrenizdekilere komik gelebilir fakat yılmadan sabırla bu egzersizlere devam ederseniz bu duruma alışacak ve mükâfatını alacaksınız. Hem düzgün ve güzel konuşacak hem de topluluk karşısında rahat hareket edebilme becerisi kazanacaksınız.

Kekemeliğini yenmek için Cicero’nun ağzına çakıl taşları doldurarak ne kadar büyük bir çaba harcadığını ve bu yolla başarıya ulaştığını birçok kişi bilir. Diksiyon, meclis kürsüsünde konuşan milletvekilleri kadar söz sanatını meslek edinmiş öğretmen, avukat, gazeteci gibi pek çok meslek sahibine de büyük yarar sağlar.

Denilebilir ki hemen hemen herkes, bir toplulukta konuşma ihtiyacı duyduğu için diksiyonuna dikkat etmelidir. Diksiyon, güzel ve kusursuz konuşmayı öğrenmenizi hedefler. Bu hedef için de çaba harcamak gerekir.

Konuşma

“Konuş ki seni görebileyim.”

Hamann

En kısa tanımı ile konuşma; duygu, düşünce ve dilekleri görsel, işitsel öğeler aracılığı ile karşımızdakine iletme, açıklamaktır, dışa vurumdur.

Konuşma, hem varlığımızın koşulu hem de kişiliğinizi oluşturan baş etmenlerden biridir. Aile çevresinde, okul, iş ve uğraş alanlarında kısaca bireysel ve toplumsal ilişkilerin her ortamında “konuşan” ya da “dinleyen” hâllerinden birinde bulunmaktasınız.

Konuşma, sadece birtakım sözcükleri ses aracılığı ile başkalarının kulaklarına iletme olmadığı gibi dinleme de sadece işitmek demek değildir. Gerçekte tüm benliğimizle konuşmakta, “kulağımızla işitip zihnimizle dinlemekteyiz.” İşte bu nedendir ki bugün kimi yabancı ülkede yalnız konuşma değil, dinleme de bilimsel bir eğitim konusu ve uygulaması hâline gelmiştir.

Hiçbir şey, konuşma yolu ile konuşandan dinleyene hiçbir zaman tam olarak eksiksiz iletilemez. Konuşmayı bir insanın duygu ve düşüncelerini, sözcüklerini kalıba dökerek başka birinin zihnine aktarması biçiminde anlamak çok yanlıştır. Her ne kadar böyle bir iletişim tamlığı son derece istenen bir şeyse de gerçekleşmesi tümüyle olanaksızdır. Konuşma, konuşanın ve dinleyenin zihninde deneyimlerini anımsamasına yardım ederek anlamlar, duygu ve düşünceler uyandırma amacı güden bir uyarım biçimidir. Hiç kimse, bir başkasına bir öyküyü olduğu gibi tüm gerçekliği ile anlatamaz. En usta öykü anlatıcısı, anlatmak istediği öyküyle dinleyicinin kendi kendisine anlatmasına olanak verecek yolda uyarılmasını sağlamaktan öteye geçemez. Konuşmacı olarak yapılabilecek en iyi şey, dinleyicilerin zihinlerinde kendi deneyimlerine ilişkin birtakım öğeleri uyandırıp harekete geçirebilecek görsel-işitsel simgeler kullanmaktır. Bu nedenle iyi bir konuşmacı olmak özen ister.

İyi bir konuşmacının özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

İyi bir konuşmacı, gözlem gücünü geliştirmiştir (Çevresine duyarlı olması gerekir.). Duyuları uyanık, canlı ve gerçek dünya ile sıkı sıkıya ilişkili olduğu için konuşması anlamca zengindir.

İyi bir konuşmacı, seçtiği konuşma alanlarında geniş bir bilgi birikiminin desteğinden yararlanır.

İyi bir konuşmacı, amacına uygun yönde ve mantıki bir akış içinde düşünme yeteneğini geliştirir. Alanına yönelik yeterli bilgi birikimine sahip olsa da bunu düzenli bir biçimde aktarmayı bilmeyen konuşmacı başarılı olamaz.

İyi bir konuşmacı, hem kendi yeteneklerini hem de karşısındaki kişinin yani dinleyicinin yeteneklerini ve ilgi alanlarını bilir. Özellikle farklı düşüncelere sahipse bu görüşlerini yumuşatmak için “bana öyle geliyor ki, bana kalırsa, benim düşünceme göre” şeklinde hitaplarda bulunabilir.

İyi bir konuşmacı dinleyicisini yakından tanır. Neleri, nasıl ve ne ölçüde söylemesi gerektiğini bilir.

İyi bir konuşmacı konuşmada kişiliğin önemini bilir. Konuşmacı ne derecede çekici bir kişiliğe sahipse düşüncelerini ve duygularını dinleyicileriyle paylaşma, onları bu doğrultuda etkileme gücü de o oranda artar.

İyi bir konuşmacı, konuşma eylemini oluşturan fiziksel öğelerin önemini bilir. Sesin tonları ve dalgalanmaları, jestler, hareketler, duruşlar, yüz anlatımları konuşma eylemini oluşturan öğelerdir. Dinleyicileri etkilemek için bu öğelerin ustaca kullanılması gerekir.

İyi bir konuşmacı, kendisinin titiz bir eleştiricisidir. Konuşmacı, kendi konuşmasını inceleyerek başarılı ve başarısız olduğu yönleri tespit eder. Bunların nedenlerini araştırıp neleri yapması ya da yapmaması gerektiğini saptayarak işinde daha verimli bir yola gidebilir.

İyi bir konuşmacı, ahlaksal sorumluluklarının bulunduğunu hatırdan çıkarmaz. İnsani etkinliğin hemen hemen her alanında benimsenen dürüstlük, doğruluk konusundaki kurallar konuşma eylemi için de aynı ölçüde geçerlidir.

Konuşmacı düşüncelerini, duygularını ve bilgilerini karşı tarafa aktarırken “üslup” adı verilen değişik yollar kullanmaktadır. Üç tür üslup vardır. Bunlar:

➤ **Sade üslup:** Konuşmacının doğal ve açık anlatım özelliği kullanmasıdır. Bu üslupta kolay ve anlaşılır bir tarz esastır. Kolay ve pratik öğretmek, eğlendirmek bu üslubun özellikleri arasında yer almaktadır.

➤ **Yüksek üslup:** Konuşmacının düşünce ve duygularını aktarırken çok yüksek, sanatlı ve görkemli bir üslup kullanmasıdır. Bu üslupta kelimeler seçkin ve parlaktır. İmajlara ve söz sanatlarına dayalı ifadeler kullanılır. Kültürlü insanlar bu tarz konuşmaları anlayabilir.

➤ **Karışık üslup:** Herkesin anlayacağı nitelikteki anlatım özelliğidir. Sade ve yüksek üslubun karışımı kullanılır. Bu üslubu her sınıftaki insan anlayabilir.

Biliyoruz ki ailede çocuğun konuşma eğitimi büyük oranda gelenek, görenek ve alışkanlıklar sınırı içerisinde süregelir. “Ağzı var, dili yok.” “Söz gümüşse sükût altındır.” “Büyüklerin yanında küçüklere söz düşmez.” gibi yerleşmiş toplum mantığımız bizi konuşmaya değil, özellikle ve öncelikle hep susmaya hazırlamıştır. Kişiliğimizin oluşmasında, insanlaşmamızda konuşmanın ne derece önemli olduğunun bilincinden uzak kalmamıza yol açmıştır.

Ailede bulunmayan konuşma eğitimi ilköğretimde, ortaöğretimde ve yükseköğretimde de yeterince bulunmamaktadır. Bu eksiklik, toplumsal ilişkilerimizde ve iş hayatımızda bize ciddi sıkıntılar vermektedir.

Diksiyon dersi sadece bir ders değil, aynı zamanda önemli bir ihtiyaç olarak değerlendirilmelidir.

1.1.2. Diksiyon ve Ses

İnsanı diğer birçok canlıdan ayıran en önemli özellik çıkarttığı ses ve bu sesle yaptığı iletişimidir. Ses ile hem mesaj gönderilir hem de ona duygular, sevgi, kızgınlık ve kaygılar eklenir. Bir de bu ses şekillendirilerek kulağa daha hoş hâle getirilebilir ki bu da insanın kendi sesli sanatını, müziğini oluşturur.

“Kişiliğiniz sesinizde gizlenmiştir.”

İyi bir konuşma sesinin özellikleri şöyle sıralanabilir:

- **İşitilebilirlik:** Konuşurken sesin bütün dinleyiciler tarafından rahatlıkla işitilebilmesidir. Çok yavaş ya da yüksek tonlarla konuşulmamalı; ses tonu konuşulan yerin ve dinleyici kitlesinin büyüklüğüne ve özelliğine göre ayarlanmalıdır.
- **Akıcılık:** Söz ve düşüncelerin, dinleyicilerin algılama hızına denk düşmesidir. Bu hız, her zaman aynı kalmamalı; heyecan durumuna, dinleyicilere ve konuya göre yer yer değişiklikler göstermelidir.

- **Hoşa giderlik:** Ses tınısının katı, tiz, kulak tırmalayıcı, hırıltılı, madeni, burundan gelen, hıştırtılı, boğuk, çok yumuşak, gevrek, biçimden yoksun vb. olmamasıdır. Genellikle doğuştan gelen bu özellikler, düzenli çalışma ile belli oranlarda düzeltilebilir.
- **Anamlılık:** Sesin genel olarak dostça bir nitelik taşıması ve güven duygusu telkin etmesidir. Ses, kelimelerdeki anlamın daha fazlasını ya da tam zıttını yansıtabilir. Sesiniz dengeli, kararlı ve güven verici olmalıdır. Ayrıca sesinizde açıklık, sadelik ve kişilik de bulunmalıdır.
- **Bükümlülük:** Sesin ton, hız ve anlam bakımından değişiklik göstermesidir. Bükümlülüğün karşısı “tekdüzelik”(monotonluk) tir. Değişmeyen bir ses zamanla dinleyicileri sıkır.

Diksiyon; konuşma öncesinde alınan nefes, nefesin oluşturduğu sesler ve bu seslerin artiküle edilerek yani ağızda şekillendirilerek oluşturulan kelimelerle ilgilenir. Ayrıca konuşmanızı süslediğiniz ve daha anlamlı hâle getirmek için yaptığınız tonlamalar, vurgular da diksiyonun çalışma alanıdır.

Güzel ve etkili konuşmada diksiyon yani seslerin doğru çıkarılması son derece önemlidir. Bir yandan kendi dilinizin fonetiğini en doğru şekilde öğrenmeli diğer yandan bunları kullanmayı yetenek hâline getirmelisiniz. Durak, ulama ve vurguları doğru kullanabilmelisiniz.

Fonetik bilgisi seslerin çıkarılışını inceler. Diksiyon ise buna ek olarak daha geniş bir kapsamda ses organlarının doğru sesleri çıkarabilecek şekilde eğitilmeleri üzerinde odaklanır. Bu yönüyle diksiyon önemli ölçüde fonetiğe dayanır.

Fonetiğin (ses bilgisi) genel bir tanımı yapılacak olursa fonetik; bir dili seslerinin oluşumları, boğumlanma özellikleri, kelimelerdeki sıralanışları, yüklendikleri görevler ve uğradıkları çeşitli değişmeler açısından inceleyen gramer dalıdır.

Diksiyon, herhangi bir dilin ses yapısıyla yakından ilgilidir. Bu bakımdan bir dilin fonetiği (ses bilgisi) o dilin doğru ve güzel kullanılması açısından son derece önemlidir.

Sesle ilgili diğer bir unsur da artikülasyon (boğumlanma)dur. Artikülasyon, konuşma organlarının boğazdan çıkan sese biçim vermek için topluca çalışmasıdır. Kapının önünden geçen sokak satıcıları, bağırarak sattıklarını herkese duyurmak isterler. Yine de ne dediklerini anlamak için çıkıp sorma ihtiyacı duylur. Önemli olan söylenenlerin anlaşılmasıdır. Söylenen sözlerin anlaşılması için temel sesler ünlüler değil, ünsüzlerdir. Seslerin ağızdan çıkışına ve dilin konumuna dikkat etmek gerekir.

Diksiyon ve ses ayrılmaz bir bütündür. Sesin anlam kazanabilmesi için düzgün bir diksiyona, diksiyonun ortaya çıkabilmesi için de sese ihtiyaç vardır. Burada bahsedilen ses ile ilgili kavramlara ilerleyen konularda yer verilecektir.

1.2. Ses

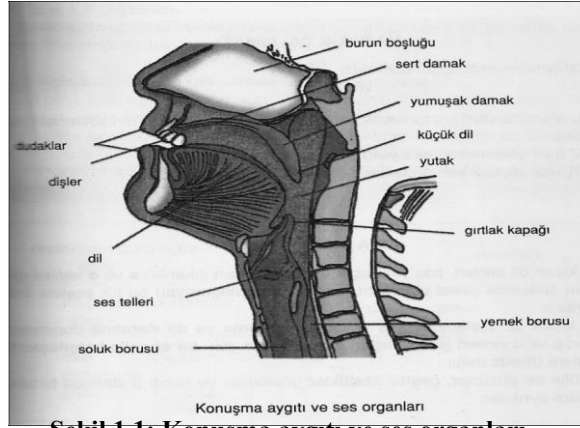
Ciğerlerden gelen havanın ses yolunun herhangi bir noktasındaki boğumlanması ile oluşan ve yayılarak kulaklarla algılanan titreşime ses denir. Sesin saniyedeki titreşim sayısına frekans ya da perde denir. Sesler, ses yolu adı verilen akciğerlerden başlayıp boğaz, gırtlak, damak, dil, diş ve dudakların çeşitli hareketleri sonucunda oluşur. Sesler oluş biçimlerine ve oluşum yerlerine göre tasnif edilir.

1.2.1. Ses Olayı

➤ **Sesin ortaya çıkışı:** Gırtlakın içinde ikisi sağda ikisi solda olmak üzere dört adet ince kiriş vardır. Seslenmeye yarayan kirişler iki tanedir. Ses çıkarmak istenince bu bir çift kiriş, gereğine uygun biçimde birbirine yaklaşarak gerilir. Akciğerlerden itilen hava, bu kirişlerde isteğe göre ince, kalın, sert, yumuşak vb. sesler biçiminde perdelenir. Bu ses ağız içinde çeşitli değişimlere uğrayıp boğumlanır ve konuşma sesi biçimine girer.

➤ **Ses yolu:** Göğüs boşluğundan dudaklara kadar varan kısma denir.

➤ **Konuşma aygıtı:** Göğüs boşluğu-akciğer-gırtlak-kirişler-küçük dil- dil- damak- diş etleri dişler- dudaklar- geniz-burun (bk. Şekil 1.1) dur. Bunların hepsine birden konuşma aygıtı denir. Bunların birinde hastalık veya sakatlık varsa seslerden bazılarının veya tamamının uygun biçimde çıkmasına engel olur. Dişleri dökülmüş (s, ş, ç, t, j, l, n, r, z, c, d) veya nezle olan insanların söyleyişleri farklıdır.

Şekil 1.1: Konuşma aygıtı ve ses organları

1.2.1.1. Sesin Nitelikleri

➤ **Şiddet:** Sesin yarattığı etkinin gücüdür. Aynı tondaki seslerin hafif ya da kuvvetli oluşunu anlatır.

➤ **Yükseklik:** Kalın sesleri ince seslerden ayıran niteliklerdir. Pes ses ve tiz ses olarak bölümlendirilir.

➤ **Tını:** Sese katılan hafif yankıya "tını" ya da diğer ismiyle "rezonans" denir.

➤ **Tiz ses:** İnsan kulağına ince ve keskin bir biçimde yansıyan seslerdir.

➤ **Pes ses:** İnsan kulağına alçak, aşağı, hafif, yavaş ve kalın bir biçimde yansıyan seslerdir.

1.2.1.2. Diksiyon Bakımından Ses

Ses kirişlerinin düzgün titreşimi ile meydana gelen ünlüler (selenler; a, e, ı, i, o, ö, u, ü)

Ses yolundan çıkarken gırtlak, damak, dişler ve dudaklar gibi herhangi bir engelle karşılaşmayan seslere "ünlü" adı verilir.

Türkçede ünlüler söyleyişlerine göre üç grupta incelenmektedir. Bunlar:

➤ **Dilin durumuna göre ünlüler:** "Ünlü" adı verilen sesler ağız yolundan çıkarılırken dil, öne ve arkaya doğru hareket eder. Dilin arkaya doğru hareket etmesi sonucunda kalın ünlüler, öne doğru hareket etmesi durumunda ise ince ünlüler çıkarılır. Kalın (art) ünlüler; a, ı, o, u'dur. İnce (ön) ünlüler ise e, i, ö ve ü'dür.

➤ Dudakların durumuna göre ünlüler: Ünlüler çıkarılırken dudaklar düz ve yuvarlak olmak üzere iki şekle girer. Dudağın düzleşmesiyle çıkan ünlülere düz ünlüler, yuvarlaklaşmasıyla çıkan ünlülere ise "yuvarlak ünlüler" adı verilir. Düz ünlüler; a, e, ı, i'dir. Yuvarlak ünlüler ise o, ö, u, ü'dür.

➤ Çenenin durumuna göre ünlüler: Ünlülerin çıkartılmasında çenenin de önemli bir işlevi bulunmaktadır. Kimi ünlülerde çene aşağıya doğru açılırken kimilerinde çene daralır. Çenenin genişlemesiyle çıkarılan ünlülere "geniş ünlüler", çenenin daralmasıyla çıkarılan ünlülere "dar ünlüler" denir. Dar ünlüler; ı, i, u, ü'dür. Geniş ünlüler ise a, e, o, ö'dür.

	DÜZ		YUVARLAK	
	Geniş	Dar	Geniş	Dar
KALIN	a	ı	o	u
İNCE	e	i	ö	ü

Tablo 1.1: Ünlüler tablosu

Hava sızması, hışırtıyla meydana gelen ünsüzler (ç, f, h, k, p, s, ş, t, b, c, d, g, j, l, m, n, r, v, y, z)

Ses yolundan çıkarken gırtlak, damak, dil, diş ve dudaklar gibi bazı engellere çarparak çıkan seslere "ünsüz" adı verilir.

➤ Çıkış yerlerine göre ünsüzler: Ünsüzlerin her birinin oluşumunda farklı organların görev aldığı görülmektedir.

Bu açıdan ünsüzler şu şekilde sınıflandırılmaktadır:

Dudak ünsüzleri: p, m,

Diş ünsüzleri : v, f

Damak ünsüzleri: k, g, ğ, y

Gırtlak : h

Diş-damak ünsüzleri: Diğer ünsüzler

➤ Ses yolundan çıkışlarına göre ünsüzler

Sert ünsüzler: ç, f, h, k, p, s, ş, t

Yumuşak ünsüzler: b, c, d, g, ğ, j, l, m, n, r, v, y, z

	SERT		YUMUŞAK	
	Sürekli	Süreksiz	Sürekli	Süreksiz
Dudak	f	p	m, v	b
Diş	ş, s	ç, t	j, l, n, r, z	c, d
Damak	...	k	y	g
Gırtlak	h	...	ğ	...

Tablo 1.2: Ünsüzler tablosu

1.2.2. Solunum

Solunum, canlıların yaşamını sürdürebilmeleri için oksijenli havayı akciğerlere çekme ve karbondioksiti verilen havayla dışarı çıkarma hareketidir. Solunumun ana işlevi budur. İkinci işlevi ise konuşmayı sağlamaktır.

Doğru konuşmanın temeli doğru nefes almayla başlar. Bir başka deyişle doğru konuşma ciğerlerden başlar. Herkesin her gün bilinçsizce hiç düşünmeden yaptığı bu eylem, konuşma sanatı için son derece önemlidir.

Türkçe nefes verirken konuşulan bir dildir. Konuşmanın etkili ve diksiyonun düzgün olabilmesi için konuşan kişilerin doğru solunum tekniklerini biliyor ve kullanıyor olmaları gerekmektedir fakat çoğumuz doğru nefes almıyoruz. Bu da diksiyon sorunlarının temelini oluşturuyor.

1.2.2.1. Solunum Yöntemi

Doğru solunum yöntemini kullanarak nefes almak ve vermek diksiyon açısından çok önemlidir. Çünkü ses tellerini titreşime geçiren, sesin tınlamasını gerçekleştiren nefestir. Onun için nefes doğru ve düzenli alınıp kullanılmalıdır.

Nefes, ses üretim merkezini harekete geçiren bir güçtür. Nefes olmadan sestem bahsetmek imkânsızdır. Sesin üretim merkezi ise gırtlak (hançere)dir. Doğru nefes alınıp kullanılmazsa nefes bu merkezi zorlayıp yıpratır ve sonuç olarak üretimin kalitesi düşer. Yani cılız ve kalitesiz bir ses elde edilir.

İyi bir solunum olmadan doğru bir diksiyon tarzı olması mümkün değildir. Peki, iyi bir solunum ne demektir?

İyi bir solunum, soluk alırken akciğerlere yeterli ölçüde havayı alıp sonra yorgunluk duymadan onu geri vermektir.

İyi bir solunum elde edebilmek için de diyaframı kullanarak nefes almak gerekir.

Akciğerler; arkadan omurga, önden göğüs kemiği ve yanlarda bunlara birer birer kıkırdaklarla bağlanan kaburga kemikleri tarafından kemikten bir kafes içinde bulunmaktadır. Bu kafesin aşağı tarafında “diyafram” adı verilen kastan yapılmış geniş bir perde ile örtülmektedir. Bu perde esnektir ve aşağı doğru gerilebilir.

Akciğerlerin sağ tarafında üç lop, sol tarafında ise iki lop bulunmaktadır. Akciğerin her iki tarafında da bulunan alt loplara, yan taraflara doğru da uzanır ve üst loplardan çok daha büyüktür. Alt loplara alabileceği oksijen kapasitesi üst loplara göre daha fazladır.

Çoğu kişi akciğerlerin üst loplara kadar havayı içine çektiğinden sadece sınırlı üst loplara kullanmış olur ve vücutta yeteri miktarda kan temizlenemez. Hâlbuki bebeklerin nefes alışlarına dikkat edilirse karından gerçekleştiği görülür. İnsanlar doğduklarında doğru nefes alma alışkanlığına sahip olarak doğarlar. Fakat zamanla yaşam koşullarından ötürü doğru nefes alma alışkanlığı bozulur.

Doğru solunum yöntemi, akciğerlerin alt loplara da oksijenle dolduracak şekilde nefes alıp sonra vermektir.

1.2.2.1.1. Soluk Alma

Soluk alırken dikkat edilmesi gereken hususlar; derin bir şekilde, sık, çabuk, düzenli, sinirlenmeden ve gürültüsüz olarak soluk alınmasıdır.

Soluk alma kusurlarının başında gürültülü soluk alma gelmektedir. Bu durum dinleyiciyi rahatsız eder.

Doğal solunumda burundan soluk alınmalıdır ve ağız kapalı tutulmalıdır. Burundan soluk alınırken alınan hava ısınır ve temizlenir. Çünkü burun içindeki kıvrımlar ve kıllar, süzgeç görevini görmektedir.

Bazen diksiyonda ağızdan soluk almak da gerekebilir. Konuşan kişi söz söylerken gereken yerde soluk almak için ağızını kapayacak zaman bulamayabilir.

Doğru nefes alınıp alınmadığını anlayabilmek için şu işlem yapılabilir:

Bir el göğsün bir el de karnın üzerine konulur. Bu şekilde derin bir nefes alınır. Nefes alırken göğüs şişiyor ve havaya kalkıyorsa bu yanlış bir nefestir. Bu, diyafram kasının kullanılmadığı, akciğerlerin öne ve arkaya doğru genişlediği yanlış bir nefestir. Bu şekilde nefes alındığında nefes uzun süre ve istenen şekilde kullanılamaz.

Nefes alırken göğüs çok az hareket ediyor ama karın daha fazla şişiyorsa bu doğru nefestir. Bu şekilde nefes alındığında daha uzun süre ve daha kaliteli bir ses tonu ile konuşulabilir.

1.2.2.1.2. Solunum Alıştırmaları

Alıştırma I

Diyaframdan doğru soluma için aşağıda belirtilen hususlara dikkat ederek alışkanlık edinene kadar iki hafta boyunca her gün bu çalışmayı gerçekleştiriniz. Başarılı olabilmeniz için her yemekte midenizin % 30'unu boş bırakınız.

Sırt üstü yatınız. Kendinizi rahat bırakınız. Bu şekilde diyaframdan doğru nefes aldığınızı göreceksiniz. Bu şekilde göğsünüz az hareket ediyor, nefesiniz karnınıza doluyor gibi gelecek. Yani karnınız şişip inecek. Doğru nefes alıyorsanız bunu uzun süre devam ettiriniz. Uzun süre bu egzersizi yaptığımızda diyafram nefesi alma alışkanlığı bünyenize yavaş yavaş oturacaktır. Başlangıçta doğru nefes yani diyafram nefesi almakta zorlanabilirsiniz. Çok zorlanırsanız yine sırt üstü uzanır pozisyonda elinizi karnınızın üzerine bastırınız ve nefes alırken elinizi itmeye çalışınız. Bu şekilde diyafram kasınızın esnekliğini arttırabilirsiniz.

Alıştırma II

Dik oturur vaziyette ya da ayaktayken derin nefes alınız ve tutunuz. Nefesinizi bırakmadan karın kaslarınızı kullanarak karnınızı içeri doğru çekip bırakınız. Bu hareket, ergin olduğu için kullanmadığınız diyafram kasınızın esnemesini sağlayacaktır.

Alıştırma III

Bu egzersizde de her zaman olduğu gibi derin nefes alınız. Bu sefer nefesinizi tıslayarak veriniz. Aynı egzersizi yani tıslama egzersizini farklı şekillerde yapabilirsiniz.

Örneğin, kesik tıslar ya da dalgalı tıslar şeklinde yapabilirsiniz. Bu şekilde hem diyafram kaslarınızı genişletmiş hem de sesinizi ısıtmış olursunuz.

Ruhsal-bedensel gevşeme ve rahatlama

Düzdün konuşabilmek, sesi etkili ve doğru çıkarmak, toplum önünde rahat davranabilmek için solunum alıştırmaları yanında gevşeme egzersizleri de yapmalıdır. Günlük hayatta farkında olunmadan gerginleşilir. Olaylar karşısında vücut rahatsız olduğunu açık şekilde belli etmese de kendiliğinden adrenalin salgılamaya başlar. Bu da gereksiz bir gerginliğe ve kasılmaya sebep olur.

Vücudunuzu rahatlatmak için şu alıştırmaları yapabilirsiniz:

- **Alıştırma I**
Bedensel ve ruhsal rahatlama hareketleri önce doğru nefes alma egzersizleri ile başlar. Size yukarıda verilen doğru nefes alma egzersizlerini her gün en az on beş dakika yapmalısınız. Bu çalışmaları yapmak insanların hayatındaki koşuşturmanın verdiği gerginlikten sıyrılıp çıkması için de çok yararlı bir egzersizdir.
- **Alıştırma II**
Güzel bir hatıranız, deniz kenarında veya yeşillikler içinde geçirdiğiniz unutulmaz bir gününüz, hoşlandığınız ve sizi gevşetecek dağarcığımızdaki herhangi bir öge nefes egzersizleri esnasında rahatlatıcacı etmenlerden biri olabilir. Egzersizleri bu hoş hatıra ve hayaller eşliğinde yapmaya çalışınız.
- **Alıştırma III**
Başparmağınızı katlayarak kemik noktasını iki kaşınızın arasına gelecek şekilde bastırınız. Bu noktadan itibaren şakaklarınıza doğru ağır ağır iki dakika dairesel hareketler çiziniz. Ağrıyan noktaları daha fazla ovunuz. Sırasıyla sağ ve sol başparmaklarınızla bu işlemi rahatlayıncaya kadar tekrar ediniz. Çene kaslarını rahatlatmak için çenenizi bir müddet açıp kapayınız.

1.2.3. Selen

1.2.3.1. Tanımı

“Selen” gürültü niteliğinde olmayan ses olarak tanımlanabilir. Türkçede kullanılan selenler, ünlü harflerdir. Bunlar “a, e, ı, i, u, ü, o, ö” harfleridir.

1.2.3.2. Kusurları

Selen kusurları genel bir sağlık bozukluğundan, bir veya birkaç ses organındaki hastalıktan ileri gelebilir. Bazen de kötü bir alışkanlıkla yerleşmiş olan bazı ses ve boğumlanma kusurlarından kaynaklanabilir.

Sağlık sorunları yüzünden oluşan selen kusurları düzeltilemese de kötü alışkanlıktan kaynaklanan selen kusurlarını birtakım alıştırmalarla düzeltmek mümkündür.

Bu alıştırmaların çoğunun etkili olabilmesi solunum alıştırmalarına dayanmaktadır. Çünkü düzeltilmesi gereken kusurlar, doğru soluk almamaktan kaynaklanmaktadır.

Selen kusurlarının kuvvetsizlik, ses titrekliliği, tiz ve keskin ses olmak üzere üç şekilde olduğu görülür.

1.2.3.3. Kuvvetsizlik

Ses kuvvetsiz ve yetersiz olabilir. Bu da hafif sesle konuşma alışkanlığından ve alıştırmaya yapmamaktan meydana gelmektedir.

Konuşurken seslerin kuvvetsiz, cılız bir şekilde çıkması konuşan kişinin konuşmasının anlaşılmasına neden olmakta ve bunun sonucunda da iletişim sorunları yaşanmaktadır.

- Sesin kuvvetsizliğini bir takım alıştırmalar yaparak düzeltmek mümkündür.
 - Ağzınızı açarak “a” seleni veriniz.
 - Soluk verirken gitgide artan bir şiddetle “a” selenini çıkarınız.
 - Birdenbire ve aynı şiddeti sürdürerek çıkartınız.
 - Sesinizin şiddetini çoğaltıp azaltınız.
 - Aynı şekilde fakat birçok kere sesinizin şiddetini çoğaltıp azaltarak tekrarlayınız.
 - Kısa soluk vererek oldukça gür sesler çıkarınız.

➤ **Ses titrekliliği**

Ses gür olabilir ya da cılız çıkabilir ama her iki durumda da titreklilik olabilir. Bu kusur, şarkı söylerken fark edilmeyebilir ama konuşurken hemen kendini belli eder. Bu durum diksiyon açısından kusur sayılır.

Ses titrekliliğini önleyebilmek için sesi zorlamaktan kaçınarak aşağıdaki alıştırmaları yapınız (Ses çağlayan bir nehir gibi akmalıdır.):

- Çok kısa bir süre içinde ve çok az ses vererek bir selen çıkarınız.
- Bir seleni çıkarırken biraz daha gür ve biraz daha uzun olmasına dikkat ediniz.
- Durmadan gitgide biraz daha gür ve öncekinden biraz daha uzun süreli selenler çıkarınız. İyi bir sonuç elde edinceye kadar bu alıştırmaya devam ediniz.

➤ **Tiz ve keskin ses**

Tiz ve keskin ses insan kulağını tırmadığı için diksiyon açısından da bir kusur kabul edilmektedir. Tıp doktorları bu sese “haremağası sesi” demektedirler.

Tiz ve keskin ses kusurunun düzeltilebilmesi için aşağıdaki metodun uygulanması yararlı olmaktadır.

- Ağzınızı açınız ve olabildiğince derin ve düzgün bir soluk alınız. Soluk verirken gırtlığınızda bir kasılma olmamasına dikkat ederek solukla beraber ses çıkartmaya çalışınız.
- Pes tonda temiz bir ses elde ettikten sonra hecelere geçiniz. Bir heceyi söylerken solukla beraber ses de vererek heceyi tamamlayınız ve diğerine geçtiğiniz zaman aynı şekilde tekrarlayınız. Heceleri uzatarak söyleyiniz.
- Bu alıştırmalar yapılırken tiz tonlara çıkmamaya dikkat ediniz. Heceleri söylerken iyi sonuç alındıktan sonra elinize bir kitap alınız, aynı şekilde heceler üzerinde durarak her hecede soluk alıp pes tonda okumaya devam ediniz.
- Birçok defa kendi kendinize okuma alıştırmaları yapınız.
- Bu metodu uygularken tiz ve keskin sesinizle konuşmaktan kaçınarak konuşurken okurken yaptığınız gibi heceleri pes tonlarla söylemeye çalışınız.

➤ **Ses ve konuşma yetersizlikleri**

Pek çok insanda konuşma yetersizlikleri görülür. Hatta yüksek eğitim görmüş insanlar bile sesleri doğru çıkarmada ya da kelimeleri doğru telaffuz etmede zorluklar yaşayabilirler.

Konuşma yetersizliklerini şu maddeler altında toplamak mümkündür:

- **Yöresel ağızla konuşma:** Kelimeleri, kişinin yetiştiği çevrenin ağızındaki seslerle söylemektir.

Örnekler:

kalın: galın

gidiyorum: gidiyom ya da gidim

yuvarlanmak: gındırmak

çukur: kortik

- **Yazı diliyle konuşma:** Denilir ki Türkçe dünya dilleri arasında yazıldığı gibi konuşulan tek dildir. Oysa bu inanış yanlıştır. Türkçe de dünya dillerinde olduğu gibi yazıldığı gibi konuşulmayan bir dildir. Yani yazıldığı gibi konuşulamaz, konuşulduğu gibi de yazılamaz. Özellikle oyuncular yazı diliyle konuştukları zaman yapmacıklığa düşer.

Örnekler:

Yazı dili

gideceğim

değil

konusuyorsunuz

bir gün

Konuşma dili

gidicem

diil

konusuyosunuz

bi gün

- **Anlatımda yetersizlik:** Konu üzerinde yeterli derecede durulmaması, söyleneceklerin tam olarak ifade edilememesi, cümlelerin yarım kalması ya da bozuk bırakılması da anlamdan kaynaklanan konuşma yetersizliklerindedir.

Örnekler: maiyet:
mahiyet
yönetmelik: yönetmenlik
porte: portre
madur: mağdur

Çok yaygın dil hataları

Günlük hayatta sıkça kullanılmasına rağmen bazı kelimeler yanlış telaffuz edilmektedir. Bunlardan en sık olanları yanlış ve doğru hâlleriyle şöyle sıralanabilir:

proğram değil program
eğemenlik değil egemenlik
gine değil yine veya gene
çünkü değil çünkü
zından değil zindan
ahçı değil aşçı
ültimatom değil ultimatom
mütevazi değil mütevazı
resmi geçit değil resm-i geçit
tetbir değil tedbir
taktir değil takdir
herkez değil herkes
inisiyatif değil inisiyatif
hükümet değil hükümet
meyva değil meyve
sahlep değil salep
şarz değil şarj
eksoz değil egzoz
aferim değil aferin
meydaana gelmek değil meydana gelmek
yaarın değil yarın
rakım değil ra(a)kım (a uzun)
liise değil lise
öge değil (okunurken) öge
kaatil değil katil
hastane değil (okunurken) hastane
sarmısak değil sarımsak
eşki değil ekşi
döküman değil doküman
parlemento değil parlamento
dinazor değil dinozor
kiprik değil kirpik
yalnış değil yanlış
yanlız değil yalnız
erezyon değil erozyon
küpür değil kupür
ızdırıp değil ıstırıp

1.2.4. Durak

Konuşurken hava ihtiyacını karşılayabilmek için az veya çok duraklamalar yapmak gerekir. Çünkü ses belirli bir süre uzatılabilir ama sonunda soluk tükenir, duraklayıp yeniden soluk almak zorunda kalınır. Bazen de farkında olunmadan çok hızlı konuşulur. Özellikle heyecanlı durumlarda duraklamalar unutulup hızlı konuşulur. Bu da konuşmanın etkileyciliğini büyük ölçüde azaltır. Duraklamalar, konuşmayı daha etkileyici bir hâle getirir.

Ayrıca konuşurken duraklamalara genelde önem verilmez. Sık sık ve kısa duraklamalar yapılmazsa bol ve derin soluk alma ihtiyacı duyulur. Bu durum da gürültülü soluk almaya neden olur. Gürültülü soluk alma diksiyon açısından önemli kusurlardan biridir.

Bunu için soluk tükeninceye kadar beklemeyerek çabuk, hissettirmeden soluk alınmalıdır ama diksiyonda bu duraklar gelişigüzel yapılamaz. Duraklar cümlelerin anlamına göre düzenlenmelidir. Çünkü noktalamanın anlam yönünden çok büyük önemi vardır. Örneğin, önemli bir bilgi vermeden önce veya verdikten sonra kısa bir süre duraklanırsa söylenecek, üzerinde durulacak bilginin etkileyciliği artmış olur. Aksi takdirde konuşmanın genel havası içinde etkileyciliği kaybolur ve verilmek istenen mesaj tam olarak verilemeyebilir.

Durak, söylenen ya da okunan bir metnin solunum yerlerinin oluşturduğu, söz söyleyenin yorulmasına engel olan beklemeledir. Bu konu üzerinde “Söz Noktaları” başlığı altında tekrar durulacaktır.

1.2.5. Ton

Konuşurken çıkarılan seslerin titreşim sayısının az ya da çok oluşuna “ton” denir. Sesin düşük, yüksek ya da tiz ve pes çıkarılmasıdır. Titreşim sayısının çokluğu sesi tizleştirirken azlığı ise pesleştirmektedir.

Ses tonu, sesin alçalıp yükselmesi ve azalıp çoğalmasıdır. Değişik ses tonlarını çıkarmak konuşmayı daha ilgi çekici ve anlamlı yapar. Konuşmaya renk ve çeşit kazandırır. Böylece konuşma tekdüzelikten (monotonluktan) kurtulmakta ve dinleyicinin ilgisini çekmektedir.

Konuşurken konuşmaya hâkim olan ana nokta, çeşitli anlam kavramları sağlayan değişikliklerdir. Konuşanın önem verdiği, anlam katmak istediği kelimelerde başvurduğu ton, kelime ve heceler arasında yükseklik ve yoğunluk bakımından meydana getirdiği farklara “tonlama” adı verilir.

Bir konuşmanın başarısı doğru tonlama ile mümkündür. İyi tonlanmış bir konuşma insanları etkiler. En güzel tonlama doğal şekilde çıkan ses ile mümkündür.

Doğru tonlama yapabilmek için okuma ve konuşma alışkanlığı kazanmak gerekmektedir. Bunun için de bir metin sesli okunarak tonlamanın kulak ve zihinde göstereceği etki duyularak hissedilebilir.

Tonlama alıştırmaları

“Şimdi” kelimesini sırasıyla aşağıdaki anlamları ifade edecek şekilde söyleyiniz:

Şimdi (hemen)

Şimdi (Gelelim asıl konumuza.) Şimdi

(Diyelim ki sen şurdasın.) Şimdi (Ne

desem bilmem ki...)

Aşağıdaki cümleleri uygun şekilde tonlamaya çalışınız. Bu arada “şimdi” kelimesinin aldığı değişik tonları izleyiniz:

“Şimdi geldim diyorum, anlamıyor musun?”

“Daha fazla bekleyemem ya şimdi ya da hiçbir zaman!”
“Anlamadım, şimdi mi diyorsun?”
“Sonra değil, şimdi.”
“Sen şimdi onu bırak da öbüründen söz et.” “Şimdi buradaydı.”

“**Evet**” kelimesini kendisinden sonra gelen kelimelerin anlamlarına göre söylemeye çalışınız:
“Evet, kabul ediyorum.” “Evet, öyle diyelim.”
“Evet, olsa da olur olmasa da.”
“Evet, kesinlikle öyle.”
“Evet, vay canına!”
“Evet, çok iyi anlıyorum.”
“Evet, burama geldi.”
“Evet, anlatsana sonra ne oldu?”
“Evet, kaç defa söyleyeceğim?”
“Evet, ama başka türlü de düşünebiliriz.”
“Evet, gerçekten de sevimli çocuk.”
“Evet, Allah cezasını versin.”
“Evet, peki efendim hay hay!”

—
söyleyiniz:

“**Hayır**” kelimesini kendisinden sonra gelen kelimelerin anlamına uygun şekilde söyleyiniz:
“Hayır, kabul etmiyorum.” (normal sesle) “Hayır, kabul etmiyorum.” (öfkeyle) “Hayır, öyle demedim.” (üzüntülü)
“Hayır, bir şey değil, başınıza dert açar.” (kaygılı)
“Hayır, yanılıyorsunuz, işin aslı şu.” (uzatarak ve karşı çıkarak) “Hayır, izin vermiyorum.” (çok kızgın)
“Hayır, sana gücenir miyim?” (sevecenlikle)

Konuşurken kullanılan ses tonlarına “esas tonlar” adı verilmektedir. Her türlü insan sesi yükseklik bakımından üç esas tonda sıralanmaktadır. Bunlar:

- **Pes:** Bu sese göğüs sesi adı da verilmektedir. Sözlerin alçalan bir tonla seslendirilmesidir.
- **Orta:** Hem dinleyeni hem de konuşanı en az yoran tondur. Sözlerin orta hâlli bir tonla seslendirilmesidir.
- **Tiz:** Bu sese kafa sesi de denilmektedir. Sözlerin ince ve keskin bir tonla seslendirilmesidir.

Konuşurken aynı tonu kullanarak dinleyenleri sıkıkmamak için sesteki tonları zaman zaman kullanmak gerekir. Konuşmaların daha anlamlı olması için konuşmalara tonlamalar katılmalıdır. Bunun için aşağıdaki alıştırmaları uygulamakta yarar vardır.

- Pes tonda bir selen çıkarıp onu uzatınız.
- Orta tonda bir selen çıkarıp onu uzatınız.
- Tiz tonda bir selen çıkarıp onu uzatınız.

1.2.6. Ses Bükümü

Konuşurken ses perdelerinin değişmesine “büküm” adı verilmektedir. Ses çıkışı monoton olmayıp yüksek alçak tonda, hızlı yavaş arasında duraklamalı-duraklamasız, vurgulu-vurgusuz arasında değişerek çikmalıdır. Sesin değişirliğine yani bükümlülüğüne sesin müzikselliği de denilebilir.

Çevrenize dikkat ediniz. Herkesin birbirinden farklı konuşma biçimi vardır çünkü bükümlülüğü farklıdır.

Dilde büküm, doğal büküm ve yapma büküm olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Doğal büküm; dilin gerektirdiği gibi histen ve düşünceden ayrılmayan büküm şeklidir. Yani konuşma esnasında konunun gerektirdiği olağan bükümlerdir.

Yapma büküm; dilin gerektirdiği bükümü bozarak histen ve düşünceden ayrı, yapmacık olarak uygulanan bir büküm şeklidir. Konuşma sırasında söze özel bir anlam katmak, duygusal öğelere ağırlık ve önem vererek kitleleri etkilemek amacıyla oluşturulan bükümlerdir. Bu tarz konuşmalar zaman zaman inandırıcılıktan uzak olacağı için bu tarzda konuşmaktan kaçınmak gerekir.

Ses bükümleri veya tonlamaları anlatılmak istenen fikir ve hislerden ayrılmamalıdır. Söz söyleyen kişi “giriş ve bitiriş”lerin iyice anlaşılmasını sağlayacak şekilde konuşmalıdır.

Alıştırma-ses bükümü

Aşağıdaki parçayı anlatılmak istenen fikir ve hisleri hissettirerek bükülmeyiniz.

Sitem

Önde zeytin ağaçları, arkasında yâr...
Sene 1946,
Mevsim
Sonbahar...
Önde zeytin ağaçları neyleyim neyleyim?
Dalları neyleyim?
Yâr yoluna dökülmedik dilleri neyleyim?
Yâr yâr... Seni karasaplı bıçak gibi sineme sapladılar.
Değirmen misali döner başım.
Sevda değil bu bir hışım.
Gel gör beni darmadağın,
Tel tel çözülüp kalmışım.
Yâr yâr... Canımın çekirdeğinde diken,
Gözümün bebeğinde sitem var...

(Bedri Rahmi EYÜBOĞLU)

2. KELİME VE SÖZ NOKTALARI

2.1. Kelime

2.1.1. Kelimenin Elemanları

Kelimenin elemanlarına bakıldığında bunların harfler ve heceler olduğu görülür.

Harfle heceler oluşturulduğundan dolayı önce harfleri tanımak doğru olacaktır.

Ses yolundan çıkarken gırtlak, damak, dişler ve dudaklar gibi herhangi bir engelle karşılaşmadan doğrudan (direkt) çıkan seslere ünlü (sesli) sesler denir. Bir ünlüyle iyice uyuşmuş bir boğumlanma gürültüsüyle meydana gelen seslere de ünsüz (sessiz) sesler denir.

Ağzımızdan bir kerede çıkan ses topluluğuna ise “hece” denir. Heceler birleşerek kelimeleri meydana getirmektedir.

Bütün ünlüler selenin kendisidir ama aralarındaki ayrımı yapan nitelik tınıdır. Selenin bu niteliği, çeşitli müzik aletlerinden çıkan notaları da ayırt etmeye yaramaktadır.

2.1.2. Türkçedeki Kalın Ünlülerin ve Yabancı Kelimelerdeki İnce Ünlülerin Çıkarılması

Dilimizde esas olarak sekiz ünlü bulunmaktadır. Yalnız yabancı dillerden geçen kelimeler nedeniyle ünlü çeşitleri on ikiye kadar yükselmektedir.

- A (kalın), â (ince), e (açık), é (kapalı), ı, i, o (kalın), ô (ince), ö, u (kalın), û (ince), ü
- Bu ünlü çeşitleri birbirinden tını farkıyla ayrılmaktadır.
- Dilimizde yirmi bir ünsüz vardır. Bunlar; b, c, ç, d, f, g, ğ, h, j, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z'dir.